

УДК 347.9

В. В. Чорна
здобувач Університету сучасних знань

**ПАТРОНАТНІ СЛУЖБИ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ, КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ,
ВЕРХОВНОГО СУДУ (ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ), ВИЩИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ СУДІВ,
ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ СУДДІВ УКРАЇНИ**

У системі правосуддя передбачені такі посади патронатної служби: керівник патронатної служби Вищої ради правосуддя, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Державної судової адміністрації; заступника керівника патронатної служби Вищої ради правосуддя, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Державної судової адміністрації; прес-секретар, референт Вищої ради правосуддя, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Державної судової адміністрації, апеляційних судів, окружних адміністративних, господарських судів, місцевих загальних судів; радник: голови, заступника голови, керівник служби інспекторів, інспектор, науковий консультант, науковий радник Вищої ради правосуддя, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Державної судової адміністрації; помічник: голови суду, заступника голови суду, секретаря судової палати, секретаря пленуму, судді Вищої ради правосуддя, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Державної судової адміністрації, апеляційних судів, окружних адміністративних, господарських судів, місцевих загальних судів [1; 2, с. 288-289].

Вища рада правосуддя є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів [3].

Структурно Вища рада правосуддя складається з Голови, заступника та членів. Патронатні службовці є лише у Голови та заступника Голови Вищої ради правосуддя України. Так, приймаючи до уваги, те що згідно з ч. 5 ст. 22 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» серед повноважень

Голови Вищої ради правосуддя є організація роботи Ради, координація роботи її органів, представництво Ради у відносинах як з органами влади нашої держави, так і з органами влади іноземних держав та міжнародними організаціями. А відповідно ч. 4 ст. 23 даного Закону передбачено, що заступник Голови Вищої ради правосуддя виконує обов'язки Голови Ради в разі його відсутності було прийнято рішення Вищої ради правосуддя, яким було утворено патронатну службу Голови Вищої ради правосуддя у кількості 2 осіб – радника та помічника і патронатну службу заступника Голови Вищої ради правосуддя у кількості 2 осіб – радника та помічника [4].

Слід відзначити, що організаційно до структури Вищої ради правосуддя входять три дисциплінарні палати, які складаються з секретаря дисциплінарної палати та членів дисциплінарної палати. Головним завданням Дисциплінарних комісій є розгляд справ щодо дисциплінарної відповідальності суддів. Секретар Дисциплінарної палати, окрім, своїх повноважень щодо провадження по притягненню судді до дисциплінарної відповідальності виконує також організаційні, координаційні повноваження щодо забезпечення діяльності Дисциплінарної палати. Однак, не зважаючи на те, Секретар для виконання своїх повноважень не має законодавчих повноважень щодо залучення помічника в якості патронатного службовця. Також, варто акцентувати увагу на те, що Секретарі Дисциплінарних палат мають статус члена Вищої ради правосуддя і відповідно не можуть мати помічників чи радників. Ми переконані, що при виконанні обов'язків члена Вищої ради правосуддя та Секретаря Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя на особу покладено широке коло питань, при вирішенні яких вона може залучати помічника, тобто патронатного службовця. *Саме тому, ми пропонуємо доповнити результативну частину рішення Вищої ради правосуддя «Про утворення у Вищій раді правосуддя патронатної служби» від 23 березня 2017 року № 577/0/15-17 пунктом 3 наступного змісту: «Секретар Дисциплінарної палати має право на залучення одного помічника як патронатного службовця».*

Також варто акцентувати увагу, що окрім патронатних службовців Голови Вищої ради правосуддя та заступника Голови Вищої ради правосуддя в структурі даного органу функціонує Секретаріат

Вищої ради правосуддя, який здійснює організаційне, інформаційно-довідкове та інше забезпечення діяльності Вищої ради правосуддя та її органів. Не дивлячись на те, що Керівник та заступник керівника Секретаріату Вищої ради правосуддя є державними службовцями, в структурі Секретаріату діють інспектори Вищої ради правосуддя, які є патронатними службовцями.

Інспектори Вищої ради правосуддя призначаються на посади та звільняються з посад Головою Вищої ради правосуддя за поданням члена Вищої ради правосуддя. Ця служба формується з числа осіб, які мають вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'яти років. За дорученням члена Вищої ради правосуддя інспектор: попередньо аналізує матеріали справ, які передані члену Вищої ради правосуддя за результатами автоматизованого розподілу; збирає у разі необхідності інформацію, документи, інші матеріали; надає пропозиції та готує проекти висновків з питань, які віднесені до повноважень члена Вищої ради правосуддя; виконує інші завдання в межах повноважень члена Вищої ради правосуддя. Інспектори у своїй діяльності та поза її межами повинні: дотримуватися норм суддівської етики; не розголошувати та не використовувати у цілях інших, ніж для виконання своїх обов'язків, інформацію з обмеженим доступом та інформацію, яка стала їм відома; виконувати вимоги та дотримуватися обмежень, встановлених законодавством у сфері запобігання корупції, у тому числі подавати у визначеному законом порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [5; 6; 7].

Відзначимо, що не дивлячись на те, що патронатні службовці не є в переліку ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» пунктом 1.10 Положення про інспектора Вищої ради правосуддя визначено, що на інспекторів як патронатних службовців поширюються норми, що встановлюють обмеження пов'язані з корупцією, які визначені в Законі України «Про запобігання корупції». Окрім цього, цікавим є те, що інспектори Вищої ради правосуддя повинні бути політично нейтральними.

Також на інспекторів як патронатних службовців поширюються і ряд інших обмежень, що передбачені для державних службовців та прямо визначені в Положення про інспекторів Вищої ради правосуддя. Приймаючи до уваги вищевикладене, вважаємо, що патронатні службовців, зокрема інспектори Вищої ради правосуддя є особами на які поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції».

Наступним суб'єктом є Верховний Суд. В апараті Верховного Суду діють Секретаріат до структури якого входять патронатні служби Каса-

ційного адміністративного суду; Касаційного господарського суду; Касаційного кримінального суду та Касаційного цивільного суду. Зокрема, у складі Касаційного адміністративного суду діє патронатна служба у складі Управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів, патронатна служба у складі Управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ щодо захисту соціальних прав та патронатна служба Управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян.

Регламентом Верховного Суду визначено, що Положення про апарат Верховного Суду, структуру апарату Верховного Суду і штатний розпис апарату Верховного Суду затверджує Пленум Верховного Суду [8].

Згідно Постанови Пленуму Верховного Суду від 30 листопада 2017 року № 6, яким затверджено Положення про апарат Верховного Суду, структури і штатного розпису апарату Верховного Суду, – помічник судді призначається на посаду та звільняється з посади керівником Апарату за поданням судді. Помічник судді з питань підготовки справ до розгляду підзвітний лише відповідному судді. З інших організаційних питань роботи Суду – керівнику Апарату та відповідному заступнику керівника Апарату (керівнику секретаріату). Призначає на посади, звільняє з посад та здійснює переведення на інші посади працівників Апарату (крім посад заступників керівника Апарату), в тому числі помічників суддів – за поданням суддів. Працівники Апарату зобов'язані дотримуватися посадових інструкцій, правил внутрішнього службового розпорядку, вимог Інструкції з діловодства Суду, інших локальних документів, що регламентують роботу Верховного Суду та його Апарату, етики державного службовця, а також підвищувати свій професійний рівень і ділову кваліфікацію. Заохочення працівників Апарату здійснюється у спосіб, визначений законодавством та внутрішніми актами Верховного Суду [пп. 1.11, 1.13, 1.14, 3.1,9].

Окрім того, п. 1.10 Положення про апарат Верховного Суду визначено, що на відповідних працівників Апарату поширюється дія антикорупційного законодавства.

Таким чином, питання соціального забезпечення патронатних службовців урегульовано на законодавчому рівні нормами трудового законодавства. Разом з тим, гостро постає проблема, коли помічник суді як патронатний службовець іде у декретну відпустку, а потім відповідно у відпустку по догляду за дитиною. На законодавчому рівні дане питання урегульовано Кодексом законів про працю, однак, фактично суддя залишаєть-

ся без помічника, а іншого помічника він не має права прийняти на роботу, адже, звільнити такого помічника не має права.

У вищих спеціалізованих судах передбачено наявність помічника голови суду, помічника заступника голови суду, помічника секретаря судової палати, помічника судді. Керівник апарату суду призначає на посаду та звільняє з посади працівників апарату суду, застосовує до них заохочення та накладає дисциплінарні стягнення. Добір помічника голови суду, помічника заступника голови суду, помічника секретаря судової палати, помічників суддів здійснюється на позаконкурсній основі.

Разом з тим, наразі, ми зупиняємося на адміністративно-правовому статусі даних суб'єктів ми не будемо, адже, більш детально завдання, функції, права, обов'язки, відповідальність буде розглянуто в підрозділі 3.2 дисертації.

Окрему увагу хотілося б приділити патронатній службі Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

У складі Вищої кваліфікаційної комісії суддів України діє кваліфікаційна палата та палата з питань добору і публічної служби суддів. Голова Комісії та заступник Голови Комісії є головами кваліфікаційної палати та палати з питань добору і публічної служби суддів відповідно. Комісія виконує функції та здійснює повноваження: обрання Голови Комісії і заступника Голови Комісії, які є головами палат, та секретарів палат Комісії; ухвалення остаточного рішення по суті питання у випадку винесення на розгляд Головою Комісії у разі наявності окремої думки двох або більше членів палати Комісії, які брали участь у розгляді питання та ухваленні рішення відповідною палатою; організації діяльності Комісії, її палат, колегій та секретаріату; проведення кваліфікаційного оцінювання; проведення добору кандидатів для призначення на посаду судді; внесення рекомендації про переведення судді; оцінювання відповідності займаній посаді судді, якого призначено на посаду строком на п'ять років або обрано суддею безстроково до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)»; розгляду дисциплінарних справ, якщо на день набрання чинності Законом Комісією прийнято рішення про відкриття дисциплінарної справи та ін. [10].

Організаційне забезпечення діяльності Комісії здійснює секретаріат. Для здійснення своїх повноважень Комісією можуть бути створені консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи (ради, комісії, робочі групи тощо) [10].

Також відзначимо, що в структурі Вищої кваліфікаційної комісії суддів України функціонує

Сектор патронатної служби Голови Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. До складу сектору патронатної служби Голови Вищої кваліфікаційної комісії суддів України входить по штатному розпису три одиниці, але фактично прийнято на роботу два патронатних службовця.

Голова Комісії – голова кваліфікаційної палати має право створювати Сектор патронатної служби Голови Комісії. Підбір кандидатур, наділення їх повноваженнями належить до компетенції Голови Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Окрім цього, в структурі Секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України функціонує Служба інспекторів.

Інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України призначаються на посади та звільняються з посад Головою Вищої кваліфікаційної комісії суддів України за пропозицією відповідного члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Виплата винагороди інспекторам Комісії провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України [ч. 6 ст. 102, 11].

Служба інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України формується з числа осіб, які мають повну вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права понад п'ять років. У разі призначення судді у відставці інспектором Комісії за ним зберігається пенсія або довічне грошове утримання, а також інші гарантії [11].

Інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України діють виключно за дорученням члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідно до актів, що регулюють діяльність Комісії. За дорученням члена Комісії інспектори: 1) попередньо аналізують матеріали справ щодо кваліфікаційного оцінювання; 2) виконують інші завдання в межах повноважень члена Комісії. Службу інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України очолює керівник служби інспекторів Комісії, який підпорядковується безпосередньо Голові Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України не є державними службовцями, їх статус визначається Законом України «Про судоустрій і статус суддів». Особливості діяльності визначаються Положенням про інспектора Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, яке затверджується Вищою кваліфікаційною комісією суддів України [11].

Отже, можна дійти **висновку** про те, що на кожного члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України припадає три інспектори, які виконують допоміжні функції, тобто здійснюють свою діяльність як помічники таких членів, запобігаючи їх перевантаженню [12].

Література

1. Деякі питання оплати праці державних службовців судів, органів та установ системи правосуддя: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 358. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/358-2017-p#Text>.

2. Малиновський В. Я. Публічна служба в Україні: підручник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 312 с.

3. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 7-8. Ст. 50.

4. Про утворення у Вищій раді правосуддя патронатної служби: рішення Вищої ради правосуддя від 23 березня 2017 року № 577/0/15-17. URL: http://www.vru.gov.ua/act_list.

5. У Вищій раді правосуддя працюватиме 42 інспектори. URL: <https://kievskiyud.od.ua/press-department/all-news/4134-u-vishchij-radi-pravosuddya-pratsyuvatime-42-inspektori>.

6. Про затвердження Положення про секретаріат Вищої ради правосуддя: затв. Рішенням Вищої ради правосуддя від 23 березня 2017 року № 579/0/15-17. URL: http://www.vru.gov.ua/content/act/579_23.03_2017_.pdf.

7. Про затвердження Положення про інспектора Вищої ради правосуддя: затв. Рішенням Вищої ради правосуддя від 15 серпня 2017 року № 2440/0/15-17. URL: http://www.vru.gov.ua/content/act/2440_15.08_2017_1.pdf.

8. Про затвердження Регламенту Пленуму Верховного Суду: затв. Постановою Пленуму Верховного Суду від 30 листопада 2017 року № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001780-17#Text>.

9. Про затвердження Положення про апарат Верховного Суду, структури і штатного розпису апарату Верховного Суду: затв. Постановою Пленуму Верховного Суду від 30 листопада 2017 року № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006780-17#Text>.

10. Щодо затвердження Регламенту Вищої кваліфікаційної комісії суддів України: затв. Рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 13 жовтня 2016 року № 81/зп-16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr81-695-16#Text>.

11. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 31. Ст. 545.

12. Логвиненко М.І., Юрковський Ю.О. Правовий статус інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України [Текст]. *Європейські перспективи*. № 3. 2015. С. 32-35.

Анотація

Чорна В. В. Патронатні служби Вищої ради правосуддя, Конституційного Суду України, Верховного Суду (Верховного Суду України), вищих спеціалізованих судів, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. – Стаття.

Наводиться аргументація, що в системі правосуддя передбачено функціонування патронатної служби Вищої ради правосуддя, Конституційного Суду України, Верховного Суду, вищих спеціалізованих судів, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Державної судової адміністрації України. Посадами патронатних службовців є: керівник та заступник керівника патронатної служби, прес-секретар, референт, радник, помічник, інспектор.

Треба відзначити, що члени Ради суддів України як вищого органу судового самоврядування України мають право на додаткового помічника члена Ради суддів

України, який фінансується з бюджету суду, де здійснюється правосуддя. Суддя, який одночасно є членом Ради суддів України, що спричиняє додаткове фінансове навантаження. Для усунення зазначеного протиріччя автором запропоновано запровадити пряме фінансування з Державної судової адміністрації України.

Доведено, що Секретарі Дисциплінарних палат Вищої ради правосуддя мають подвійний статус: 1) члена Вищої ради правосуддя; 2) Секретаря Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя. Утім, вони не можуть мати помічників чи радників. Унаслідок аналізу їх повноважень аргументовано необхідність надання права мати одного патронатного службовця Секретарю Вищої ради правосуддя.

Акцентовано увагу на існуванні колізій через відсутність однозначного розуміння того, чи є патронатні службовці судової влади суб'єктами, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції». Виявлено суперечність норм п. 1.10 Положення про інспектора Вищої ради правосуддя, п. 1.10 Положення про апарат Верховного Суду, Типового положення про апарат суду та Закону України «Про запобігання корупції» щодо цього питання.

Запропоновано встановити мінімальний рівень кваліфікаційних вимог до керівника та заступника керівника патронатної служби, помічника, інспектора патронатної служби: громадянство України; вільне володіння державною мовою; наявність повної вищої юридичної освіти і стажу професійної діяльності у сфері права мінімум три роки (для інспекторів Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України – понад п'ять років), а для вищих спеціалізованих судів та Конституційного Суду України не менше 5 років.

Ключові слова: дисциплінарна відповідальність, патрон, парламентська служба, патронатна служба, патронатний службовець, публічна служба, посадова особа.

Summary

Chorna V. V. Patronage services of the High Council of Justice, the Constitutional Court of Ukraine, the Supreme Court (Supreme Court of Ukraine), higher specialized courts, the High Qualification Commission of Judges of Ukraine. – Article.

It is argued that the justice system provides for the functioning of the patronage service of the High Council of Justice, the Constitutional Court of Ukraine, the Supreme Court, higher specialized courts, the High Qualification Commission of Judges of Ukraine, the State Judicial Administration of Ukraine. The positions of patronage employees are: head and deputy head of patronage service, press secretary, clerk, advisor, assistant, inspector. It should be noted that members of the Council of Judges of Ukraine as the highest body of judicial self-government of Ukraine have the right to an additional assistant member of the Council of Judges of Ukraine, which is funded from the budget of the court where justice is administered.

A judge who is also a member of the Council of Judges of Ukraine, which causes an additional financial burden. To eliminate this contradiction, the author proposed to introduce direct funding from the State Judicial Administration of Ukraine. It is proved that the Secretaries of the Disciplinary Chambers of the High Council of Justice have a dual status: 1) a member of the High Council of Justice; 2) Secretary of the Disciplinary Chamber of the High Council of Justice. However, they may not have assistants or advisers. As a result of the analysis of their powers, the need to grant the right to have one foster employee to the Secretary of the High Council of Justice was argued.

Emphasis is placed on the existence of conflicts due to the lack of unambiguous understanding of whether patronage officials of the judiciary are the subjects covered by the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption". Contradictions of item 1.10 of the Regulation on the Inspector of the High Council of Justice, item 1.10 of the Regulation on the staff of the Supreme Court, the Standard Regulation on the staff of the court and the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption" on this issue were revealed.

It is proposed to establish the minimum level of qualification requirements for the head and deputy head of the

patronage service, assistant, inspector of the patronage service: citizenship of Ukraine; fluency in the state language; availability of full higher legal education and professional experience in the field of law for at least three years (for inspectors of the High Council of Justice and the High Qualifications Commission of Courts of Ukraine over five years), and for higher specialized courts and the Constitutional Court of Ukraine at least 5 years.

Key words: disciplinary responsibility, patron, parliamentary service, patronage service, patronage employee, public service, official.